

Beata Topij-Stempińska, Jolanta Karbowniczek, Barbara Surma

Wstęp = Introduction

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 4,
9-11

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Drogi nauczycielu edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej

Edukacja elementarna jest najistotniejszym etapem na drodze edukacyjnej małego człowieka. Doświadczenia szkolne zdobyte w pierwszych latach nauki stanowią podstawowy fundament w całościowej edukacji dzieci.

Na przestrzeni dziejów wiele zmieniło się w myśleniu o edukacji najmłodszego pokolenia. Najistotniejsze zmiany dostrzec można jednak dopiero w XX wieku, który miał stać się w opinii Ellen Key „stuleciem dziecka”. Autorka tego postulatu w 1900 roku dała hasło, aby nauczyciele traktowali dziecko nie jako przedmiot, ale jako podmiot wychowania. Pedagodzy początku wieku – wypadałoby tutaj wymienić m.in. J. Deweya, G. Kerschensteinera, M. Montessori, R. Steinera, H. Rowida, C. Freineta, J. Korczaka – widzieli konieczność zmian w systemie edukacji I połowy XX wieku. Pomimo iż reprezentowali odmienne modele wychowania, propagowali różne programy nauczania, metody i formy, to łączyło ich nowe spojrzenie na dziecko. To dziecko, a nie nauczyciel, miało stać się i stawało się centralną postacią nauczania i wychowania. Po II wojnie

światowej sytuacji polityczno-społecznej w wielu państwach uległa zmianie. W Polsce socjalistycznej nie było miejsca na eksperymenty czy alternatywy wychowawcze, nie sprzyjała temu sytuacja polityczna. Jednak wraz z transformacją ustrojową końca lat 80. XX wieku w polskiej oświacie pojawiła się szansa realizacji innego myślenia pedagogicznego. Możliwe stało się stworzenie odmiennego, opozycyjnego sposobu kształcenia od dotychczas obowiązującego systemu szkolnego – to była alternatywa, którą należy rozumieć jako wybór pomiędzy dwiema lub więcej możliwościami uczenia się lub pomiędzy różnymi, ale wzajemnie wykluczającymi się edukacyjnymi ofertami. Po 1989 roku wszystkie lub prawie wszystkie odmiany myślenia o edukacji występują również w Polsce. Społeczną reakcją na upadek pedagogiki socjalistycznej było dynamiczne ożywienie poszukiwań praktycznych – nowych, często innowacyjnych sposobów edukacji także najmłodszego pokolenia. Na rynku edukacyjnym pojawiło się wiele alternatywnych ofert edukacyjnych, począwszy od ruchu szkół społecznych, klas autorskich, szkół prywatnych, edukacji domowej i na wielu innych innowacyjnych propozycjach kończąc. W tak pojętej edukacji alternatywnej jest miejsce dla wielu odmiennych sposobów spojrzenia na wychowanie i kształcenie dziecka. Współcześnie nadal poszukuje się modelu szkoły i edukacji na miarę XXI wieku. Istnieje zatem miejsce dla nowatorskich, innowacyjnych odmian myślenia o edukacji dziecka, które mogą być realizowane zarówno na gruncie szkolnym, jak i poza nim.

Tematem wiodącym prezentowanego numeru jest edukacja alternatywna w Polsce i na świecie w perspektywie historycznej, jak i w ujęciu teraźniejszym. W części pierwszej (Z teorii...) przedstawiamy rozważania dotyczące edukacji domowej w Polsce na przełomie XIX i XX wieku oraz stan badań nad edukacją domową w Polsce. Autorzy artykułów przybliżają kontekst historyczny, polityczny i społeczny rozwijającej się na polskich ziemiach edukacji domowej, która wówczas często stanowiła opozycję dla szkolnictwa zaborców. Poszukiwanie nowych, alternatywnych, innowacyjnych sposobów edukacji wymuszone zostało przez konieczność wyposażania dzieci w wiedzę, umiejętności i kompetencje potrzebne do dostosowania się i nadążania za zmieniającym się światem.

Następnie przedstawiono założenia oraz sposoby edukacji dzieci w szkołach wykorzystujących założenia pedagogiki M. Montessori.

Nowym spojrzeniem na uzupełnienie edukacji szkolnej czy domowej dzieci może być edukacja rozgrywająca się w alternatywnej przestrzeni, jaką jest muzeum.

Temat edukacja alternatywna w tym numerze naszego kwartalnika został opracowany w dwóch nurtach: edukacji domowej – rys historyczny, teoria i praktyka oraz system pedagogiczny Marii Montessori. Temat

został również wzbogacony o zajęcia muzealne, które z sukcesem są realizowane również w edukacji domowej.

Zapraszamy do lektury obecnego numeru.

W roku 2012 czasopismo zostało zarejestrowane w dwóch bazach naukowych: CEJSH i Index Copernicus. Z wielką radością informujemy, że nasz kwartalnik od roku 2013 znalazł się w wykazie ministerialnym czasopism punktowanych na liście B, uzyskując 4 punkty.

Zapraszamy wszystkich do współpracy.

Beata Topij-Stempińska – redaktor tematyczny numeru

Jolanta Karbowniczek – redaktor naczelny

Barbara Surma – zastępca redaktora naczelnego